

Охарактеризован процесс воссоздания в сельском хозяйстве как простого так и расширенного. Проанализирован процесс расширенного воссоздания в отрасли растениеводства, и в частности влияние государства, на этот процесс в сельском хозяйстве.

D. Glinkina

Features and necessary terms of the extended recreation are in industry of plant-grower

In the article the features of the extended recreation and certainly necessary terms are investigational for him in industry of plant-grower in the modern terms of menage Ukraine. The process of recreation is described in agriculture both simple and extended. The process of the extended recreation is analysed in industry of plant-grower, and in particular influence of the state, on this process in agriculture.

Одержано 26.11.09

УДК 336.1

С.П. Годорожа, викладач

Кіровоградський кібернетико-технічний коледж

Принципи побудови податкової системи

У статті встановлено двобічність оподаткування; висвітлено концепції побудови податкових систем у різних країнах. Узагальнення, основних принципів побудови податкової системи, яке здійснив автор, дозволить удосконалити механізм оподаткування.

податки, оподаткування, податкова система, принципи, державне регулювання

Податки є невід'ємною частиною фінансового господарства держави як історичної форми задоволення колективних потреб. Це найважливіше джерело формування доходів держави, які, в свою чергу використовуються для вирішення економічних, соціальних, оборонних завдань та спрямовуються на розвиток освіти, науки, культури тощо.

Встановлення, розподіл, стягнення і використання податків становлять одну із функцій держави. Податкова система як елемент господарського механізму відповідає економічному ладу країни, рівню розвитку продуктивних сил, системі державного регулювання економічних процесів і є однією із основних умов існування держави.

За економічною сутністю податки є обов'язковими платежами, що вилучаються державою з доходів юридичних чи фізичних осіб до відповідного бюджету для фінансування витрат держави передбачених її конституцією та іншими законодавчими актами. Це одна із форм вирівнювання доходів юридичних і фізичних осіб з метою досягнення соціальної справедливості й економічного розвитку. Вилучаючи частину доходів підприємців і громадян, держава гарантує їх ефективніше використання для задоволення потреб суспільства в цілому і досягнення на цій основі зростання його добробуту. На перший погляд, податки виражають односторонні відносини держави з підприємцями та населенням під час їх сплати. Однак це лише поверховий підхід до вивчення цих явищ і процесів. Насправді податки дають змогу мати зворотний зв'язок із платниками податків завдяки фінансуванню відповідних витрат. Цьому процесові приділяється велика увага з боку економічної науки, і в ньому виявляється економічна сутність функцій держави та їх реалізація [2].

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ оподаткування внесли зарубіжні вчені С.Брюс, А.Лаффер, К.Макконел, Ф.Ноймарк, В.Нордхауз, А.Пігу, А.Селдон, М.Уейденбаум, Г.Халлер, Й.Шумпетер та інші. Суттєвий доробок в питання теорії і практики податків зробили українські і російські вчені: В.Андрущенко, Б.Болдирев, В.Вишневецький, А.Даниленко, Л.Дробозіна, І.Золотко, А.Крисоватий, В.Опарін, А.Поддєрьогін, М.Романовський, І.Гусакова, М.Сичов, А.Соколовська, В.Суторміна, О.Тимченко, В.Федосов тощо. Проте, незважаючи на постійну увагу до проблем оподаткування, все ще залишаються невирішені питання та суперечливі моменти.

Метою даної статті є дослідження та узагальнення шляхів становлення і етапів розвитку оподаткування, а також з'ясування головних принципів побудови податкової системи.

Податки – дуже складна і надзвичайно впливова на всі економічні явища та процеси фінансова категорія. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. З іншого боку, податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп, між якими точиться боротьба за форми й методи розподілу та перерозподілу, які в історії цивілізації спричиняли соціальні потрясіння та війни. На сьогодні податки – це найефективніший інструмент впливу на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню.

Оподаткування – це обов'язковий елемент економічної системи держави незалежно від того, яку модель економічного розвитку вона обирає, які політичні сили перебувають при владі. Відсутність податків паралізує фінансову систему держави в цілому, робить її недієздатною і в кінцевому підсумку – позбавленою будь-якого сенсу.

Об'єктивною реальністю є те, що за наявних економічних умов підприємницькі структури та громадяни повинні віддавати частку своїх доходів на загальнодержавні суспільні потреби, а натомість, одержувати від держави безплатні блага та послуги.

Досконалість форм і методів передачі цих коштів свідчить про рівень розвитку держави, її економічних і правових інститутів. Створення податкової системи – це не тільки практична, а й велика наукова проблема. Вона потребує глибокого аналізу господарського життя в державі, доходів населення і підприємницьких структур, бюджету сім'ї. Лише за такими матеріалами можна дійти висновку щодо доцільності введення того чи іншого податку, спрогнозувати його вплив на економічні та соціальні процеси [1].

Історії відомо багато цікавих прикладів державного регулювання економіки через систему оподаткування.

Так, у Швеції в роки піднесення стягувався особливий податок на інвестиції з метою затримки їх зростання, в періоди економічних спадів він знижувався або скасовувався для заохочення надходжень капіталів. У цій країні застосовувалась також система інвестиційних резервів: монополіям дозволялось до 40% комерційних доходів вкладати в інвестиційні резерви, які не підлягали оподаткуванню. У періоди спадів ці резерви залучалися до розширення капіталовкладень.

Щоб прискорити концентрацію капіталу в США при злитті компаній, новостворена компанія звільнялася від податків протягом року, якщо хоч би одна з об'єднаних компаній була збитковою.

У Франції для компаній, які оголошували про злиття чи реорганізувались, надавалась відстрочка від сплати податків, деякі види акцій взагалі звільнялися від оподаткування.

Свого часу в багатьох країнах широкого розвитку набула система протекціонізму – шляхом встановлення високих митних податків на імпорт, держави підтримували високі ціни на внутрішньому ринку, розвивався демпінг як один із засобів економічної боротьби за перерозподіл ринків.

Історія цивілізації свідчить, що в різні періоди розвитку суспільства вводились різноманітні податки – на землю, майно, прибуток, цінні папери, спадщину та дарування, додану вартість, заробітну плату, акцизи, збори й відрахування, на автомобілі, коней, собак, продуктивну худобу та птицю, бджіл, подушні податки і податки на неодружених чоловіків, податки на бороду, вікна, двері тощо.

Найбільшого розквіту податки сягають за умов розвинутої ринкової економіки. Вони стають об'єктивним елементом фінансових відносин між державою та юридичними й фізичними особами. Формується завершена модель податкової системи кожної держави. Вона включає методи й об'єкти оподаткування, ставки податків, строки їх сплати, контроль за витрачанням.

Сучасні податкові системи являють собою гнучкий механізм, який активно реагує на зміни в соціально-економічному розвитку країни. Реформування їх в США, Великобританії, Німеччині, Японії у другій половині 80-х років було підпорядковано покращанню фінансового становища промислових компаній, підвищенню ділової активності та прискоренню накопичення шляхом зниження ставки податку на прибуток підприємства, рівня оподаткування діючих підприємств, розширенню рамок неоподаткованого доходу та надання податкових пільг підприємствам, які будуються. Податковим системам розвинених держав властива багатоканальність вилучення. При цьому передбачаються жорсткі заходи контролю за дотриманням податкового законодавства. Так, у США приховування корпорацією певних даних про доходи загрожує винуватцю штрафними санкціями до 500 тис. дол. У Франції за значного порушення закону про сплату податків у бюджет вилучається весь прихований дохід і штрафи у суттєвих розмірах.

При всій різноманітності систем оподаткування в розвинених країнах жодна з них не є досконалою. Їх умовно можна поділити на дві групи.

Перша передбачає вплив на процес відтворення і науково-технічного прогресу шляхом використання диференційованих ставок податків, пільг і вирахувань відкритого доходу при високих загальних податкових ставках.

Друга група виходить з необхідності створення оптимальних рівних умов вільній підприємницькій діяльності в усіх сферах економіки шляхом відмови від пільг, вирахувань, щоб розширити податкову базу і знизити загальну ставку оподаткування.

Зараз податкова система в розвинених країнах є дуже складною, навіть заплутаною. Податковий кодекс США до податкової реформи 1986 року складав 9 томів, обсягом 10 тисяч сторінок [3].

Змінюються не тільки види і форми стягнення до бюджету певних сум коштів, а й саме ставлення до податків. Вони стають ефективним знаряддям втілення державної політики з питань економіки та соціального розвитку. За допомогою податків здійснюється перерозподіл валового внутрішнього продукту в територіальному та галузевому аспектах, а також між різними соціальними групами. Цей перерозподіл згладжує вади ринкового саморегулювання, створює додаткові стимули для ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці, підтримання рівня зайнятості.

Проте не слід забувати, що податки є ще й дуже небезпечним інструментом у розпорядженні держави. Адже без наукової концепції податкової політики вони можуть гальмувати економічний розвиток держави.

Концепція податкової політики держави повинна містити обґрунтовані висновки щодо впливу оподаткування на результати господарської діяльності підприємств та організацій, обсяг, напрямки й характер інвестицій, розмір і структуру фонду споживання, галузеву й територіальну структуру економіки.

Податкові системи економічно розвинутих країн спираються на детально розроблену теорію податків. Її творцями є видатні представники економічної науки: Адам Сміт, Давид Рікардо, Джон Кейнс, Поль Самуельсон, Кнут Віксель, Йозеф Шумпетер, Джеймс Бюкенен та багато інших. Пошук шляхів удосконалення податкових систем триває [2].

На перший погляд, питання можна вирішити дуже просто. Треба лише постійно стежити за тим, аби дотримувалася рівновага між величиною сплаченого податку та величиною отриманих від уряду благ і послуг, а також створювалися відповідні правові відносини між державою і платниками податків. Проте історія свідчить, що держава ніколи не погоджується на такі відносини не тільки в кожному конкретному випадку, а й загалом, незалежно від того, які політичні сили перебувають при владі. Усвідомлення ознаки справедливості щодо податків змінюється залежно від зміни поняття про сутність завдань держави, а також про системи формування й розподілу доходів. Більшість демократичних сил, яка приходить нині до влади в цивілізованих державах світу, стає на реальне підґрунтя і спрямовує політику податкових систем на благо свого народу. Практика підтверджує, що в більшості європейських країн податки успішно виконують роль економічного знаряддя соціальної справедливості та активізації господарського життя.

Якщо проаналізувати практику побудови податкових систем у багатьох країнах Західної Європи й ознайомитися з науковими розробками вчених-економістів від Петті та Сміта до сьогодення, то головні принципи податкової системи можна сформулювати так:

- сума сплаченого податку завжди має дорівнювати вартості отримуваних від держави благ і послуг;
- усі податки повинні бути точно визначені щодо ставки податку, строку сплати;
- платники податків мають бути поінформовані урядом, куди використано кожен копійку сплачених ними податків;
- нові податки повинні вводитися лише для покриття відповідних витрат, а не для ліквідації дефіциту;
- об'єктом оподаткування може бути лише дохід, а не його джерело й розмір витрат;
- податок має бути пропорційним доходу;
- прогресія оподаткування, залежно від зростання доходу, не повинна перевищувати розумного оптимуму, що дорівнює третині доходу;
- умови оподаткування мають бути простими й зрозумілими платникові;
- податок слід стягувати в зручний для платника час і прийнятним для нього методом;
- слід урахувати «дешевизну» стягування податків.

За додержання цих принципів між урядами країн і платниками податків ведеться жорстока боротьба. Проте, в західних демократичних системах присутні сильні групи представників соціального спрямування, які завжди впроваджують розумні основи оподаткування і домагаються удосконалення системи в цілому. Ось чому дуже

важливого значення набуває прийняття податкових кодексів, в яких законодавчо закріплюється рівномірність оподаткування, захист платника від свавілля податкових служб, дотримання податкової таємниці. Усе більшого визнання і підтвердження набуває думка про те, що висока частка податків у валовому внутрішньому продукті – це небезпека для економічного зростання.

Згідно із сучасними поглядами представників теорії «економіки пропонування», високі граничні ставки податків негативно впливають на процес прийняття економічних рішень, знижують стимули до праці, відчужують ресурси в тіньові сфери діяльності (наприклад, у спекулятивні операції) тощо. Крім того, надання економічних субсидій через податкову систему менш ефективне, ніж виплата прямих субсидій: це ускладнює податкову систему, знижує її ефективність, позбавляє необхідної гнучкості, оскільки податкові пільги важко піддаються контролю.

Теоретичним результатом даної статті є: встановлення двобічності оподаткування; узагальнення прикладів державного регулювання економіки через систему оподаткування; висвітлення концепцій побудови податкових систем у різних країнах.

Практичне значення проведеного дослідження полягає в узагальненні основних принципів системи оподаткування з метою виявлення передумов удосконалення механізму справляння податків.

Подальші наші дослідження буде продовжено у напрямку з'ясування впливу окремих чинників на систему оподаткування у зарубіжних країнах та порівняння з вітчизняними механізмами справляння податків, зборів та обов'язкових платежів.

Список літератури

1. Ісаншина Г.Ю. Податковий менеджмент / Галина Ісаншина: [навч. посібник] - Київ ЦУЛ, 2003. – 260с.
2. Крисоватий А.І. Податкова система / Крисоватий А.І., Десятнюк О.Н.: [навчальний посібник] – Тернопіль; Карг – бланш, 2004. – 331с.
3. Піхоцький В.Ф. Податкове законодавство в запитаннях та відповідях / Володимир Піхоцький: [Навчальний посібник] – К.: «ПРИНА – ПРЕС», 2006. – 592с.
4. Планування та адміністрування податкових надходжень як складова соціально – економічного розвитку регіону: монографія [Давидов Г.М., Любченко О.М., Давидов Ю.Г. та ін.]: за ред. Г.М. Давидова, О.М. Любченко. – Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр «Імекс – ЛТД», 2007. – 374с.

С. Годорожа

Принципы построения налоговой системы

В статье установлена двусторонность налогообложения; представлены концепции построения налоговых систем в разных странах. Обобщение основных принципов построения налоговой системы, которое осуществил автор, разрешит усовершенствовать механизм налогообложения.

S. Godoroga

Principles of construction of the tax system

In the article the bilateral of taxation is set; conceptions of construction of the tax systems in different countries are presented. Generalization of basic principles of construction of the tax system, which was carried out by an author, will settle to perfect the mechanism of taxation.

Одержано 24.11.09